

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “เสรีภาพหนังสือพิมพ์: ศึกษาแนวทางการใช้กฎหมายหมิ่นประมาท” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการพรรณนาความ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาเกณฑ์การตัดสินคดีของศาลฎีกาว่าด้วยคดีหมิ่นประมาทโดยหนังสือพิมพ์ 2. ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยต่อการตัดสินใจฟ้องร้องและการประนีประนอมยอมความ และ 3. ศึกษาแนวทางการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทที่เหมาะสมสำหรับหนังสือพิมพ์ โดยแบ่งวิธีการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1. ศึกษาวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาว่าด้วยคดีหมิ่นประมาทโดยหนังสือพิมพ์ ระหว่าง พ.ศ. 2545-2550 2. สัมภาษณ์โจทก์และจำเลยในคดีหมิ่นประมาทที่สามารถประนีประนอมยอมความ อีกทั้งสัมภาษณ์ตัวแทนประชาชนเพื่อสอบถามความเห็นเกี่ยวกับคดีกรณีศึกษาที่ประนีประนอมยอมความ และ 3. สัมภาษณ์แบบเจาะลึกนักวิชาการสาขาวารสารศาสตร์ นิติศาสตร์ จิตวิทยาและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิฝ่ายตุลาการ และตัวแทนผู้บริโภค โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแน่นอน (Structure Interview)

ผลการวิจัยพบว่า เกณฑ์ในการตัดสินคดีของศาลฎีกาว่าด้วยคดีหมิ่นประมาทโดยหนังสือพิมพ์ ระหว่าง พ.ศ. 2545-2550 คือ 1. การเสนอข้อความที่อ้างถึงชื่อของผู้ถูกใส่ความอย่างชัดเจนผู้ใส่ความต้องรับโทษ 2. การพิจารณาข้อความหมิ่นประมาทตามความเข้าใจของวิญญูชน 3. การแสดงความเห็นโดยสุจริตและติชมด้วยความเป็นธรรมไม่เป็นความผิด 4. การไม่ได้ร่วมกระทำละเมิดผู้เสียหายไม่ต้องรับโทษ และ 5. การลงโทษตามความเหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งการกระทำผิด สำหรับการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยต่อการตัดสินใจฟ้องร้องและการประนีประนอมยอมความ พบว่าปัจจัยต่อการตัดสินใจฟ้องร้องของโจทก์ คือ 1. อารมณ์และความรู้สึกโกรธที่รุนแรง 2. ความต้องการรักษาสีห์ และปกป้องชื่อเสียง 3. อาชีพของผู้เสียหาย 4. ความไม่เกรงกลัวในอิทธิพลของหนังสือพิมพ์ และ 5. ไม่ทราบถึงการใช้สิทธิร้องเรียนผ่านสภากาหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และสำหรับปัจจัยต่อการประนีประนอมยอมความของโจทก์และจำเลย พบว่าคือ 1. การยอมรับผิดของหนังสือพิมพ์ 2. อาชีพของโจทก์ 3. กระบวนการทำงานของศาล และ 4. นโยบายขององค์กรหนังสือพิมพ์

ส่วนการสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อหาแนวทางการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทที่เหมาะสมสำหรับหนังสือพิมพ์ พบว่า มีแนวทางดังนี้ 1. แนวทางการเพิ่มอำนาจให้รัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาสั่งฟ้องร้องหมิ่นประมาท 2. แนวทางการเก็บค่าธรรมเนียมศาลในการฟ้องร้องหมิ่นประมาททางอาญา 3. แนวทางการกำหนดกรอบการเรียกร้อยค่าเสียหายในคดีหมิ่นประมาททางแพ่ง และ 4. แนวทางการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทที่มีโทษทางอาญา ทั้งนี้เพื่อป้องกันและแก้ไข

ปัญหาการนำกฎหมายหมิ่นประมาทมาใช้เป็นเครื่องมือปิดกั้นและลดทอนเสรีภาพการแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ อันจะส่งผลกระทบต่อสิทธิการรับรู้ข่าวสารของประชาชนในสังคมประชาธิปไตย

นอกจากนี้ พบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการฟ้องร้องหมิ่นประมาทประการหนึ่งเกิดจากการที่นักข่าวขาดความเข้าใจเรื่องผลกระทบจากการปฏิบัติหน้าที่ในปัญหาด้านจริยธรรมรวมถึงปัญหาด้านกฎหมายซึ่งว่าด้วยหมิ่นประมาทและละเมิด ดังนั้นจึงควรจัดฝึกอบรมให้แก่ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ให้มีความตระหนักในจรรยาบรรณตลอดจนเรียนรู้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนมากที่สุด และควรสร้างการมีส่วนร่วมในการควบคุมกันเองทางวิชาชีพมากขึ้น รวมถึงการประสานความร่วมมือกับองค์กรสื่อหนังสือพิมพ์อบรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อร่วมกันหาแนวทางและมาตรการป้องกันการฟ้องร้องหมิ่นประมาท